

**OBLETNICE
ANNIVERSARI
ANNIVERSARIES**

MORSKA EKOLOGINJA PROF. DR. ALENKA MALEJ –
JUBILANTKA

Prof. dr. Alenka Malej, vodilna slovenska raziskovalka na področju morske biologije in ekologije obalnih voda, je letos dopolnila 60 let. To je primerna priložnost, ob kateri lahko povzamemo slavljenkine dosedanje dosežke, ki jih ni tako malo. V posebno čast mi je, da lahko o tem pišem jaz, saj je bila moja mentorica tako pri diplomski nalogi kot tudi pri magisteriju in doktoratu.

Rodila se je 5. aprila 1948 v Ljubljani, vendar se je že kot 4-letna deklica leta 1952 s starši preselila v Marezige, kjer je preživljala otroštvo. Zaradi takrat neurejenega vodovodnega sistema v Marezigah je med drugim zbolela za paratifusom in hepatitisom. Spominja se, kako so otroci že zelo zgodaj bili primorani hoditi v hudo strmino po svojo kanglico vode. Hudomušno pa se nasmeje ob pripovedovanju svojega uspešnega padca v jamo z gašenim apnom. Že takrat jo je privlačilo morje, ki ga je lahko opazovala v daljavi. Iz šole, kjer so tudi živeli, ga je namreč videla. Žal pa do njega ni prišla ravno pogosto zaradi razdalje, ki bi jo bilo treba prehoditi, ter zelo redkih avtobusnih povezav. Je pa zato bila v stalnem stiku z naravo, ki ji je bila nadvse ljuba, tako v Marezigah kot tudi pri starih starših, ki so živeli na kmetiji. Na otroštvo jo vežejo prijetni spomini, če le odmisli pomanjkanje vode. Iz Marezig, kamor se še danes rada vrača, se je po četrtem razredu osnovne šole s starši in sestro preselila v Koper.

Po končani gimnaziji leta 1966 se je iz Kopra odpravila študirat v Ljubljano. Leta 1972 je diplomirala na Oddelku za biologijo Biotehniške fakultete na ljubljanski

univerzi. Tema diplomske naloge iz antropologije je bila daleč od kasnejše strokovne in znanstvene usmeritve. Na isti fakulteti je pod mentorstvom prof. dr. Jožeta Štirna z magistrsko nalogo Biomasa in struktura zooplanktona vzhodnega dela Tržaškega zaliva s posebnim oziranjem na onesnaževanje zaključila podiplomski študij Oceanografija in morska biologija. Doktorirala je leta 1984 pod mentorstvom prof. dr. Adama Benovića na Prirodoslovno-matematični fakulteti Univerze v Zagrebu z disertacijo Produktivne in biokemijske značilnosti zooplanktona v Severnem Jadranu.

Februarja 1972 se je, še pred končano diplomom, kot učiteljica telesne vzgoje zaposlila na osnovni šoli v Kopru. Po končani diplomi pa se je septembra 1972 zaposlila kot stažistka na Morski biološki postaji Nacionalnega inštituta za biologijo, kjer je še danes. Pričela je s preučevanjem zooplanktona. Leta 1977, ko so se v Jadranskem morju množično pojavile mesečinke (*Pelagia noctiluca*), se je osredotočila na meduze, ki so še danes njen priljubljen raziskovalni objekt. Nadaljnje študije te meduze ji je omogočil leta 1978 odobren UNEP/MAP program za Sredozemsko morje za mesečinko. Pri delu, ki ga opravlja, ji je najbolj všeč, da gre lahko na morje in se tudi potaplja, čeprav žal premalo, kot rada poudarja. Všeč ji je tudi, da se lahko srečuje z veliko najrazličnejšimi ljudmi z vsega sveta, spoznava nove stvari, ni togih urnikov in predvsem se lahko ukvarja z znanostjo, kar se ji zdi prav poseben privilegij.

Rada se spominja svojega prvega daljšega službenega potovanja, ko je gostovala v več kot sto let starem laboratoriju za preučevanje morja v Plymouthu (Velika Britanija). Rezultat tega daljšega bivanja v tujini je velikokrat citiran članek Diel patterns of ammonium excretion and grazing rhythms in *Calanus helgolandicus* in surface stratified waters, ki ga je v soavtorstvu z Rogerjem P. Harrisom objavila leta 1986 v Marine Ecology Progress Series. Za udeležbo na svojem prvem kongresu CIESM, ki je bil leta 1978 v Antalyi (Turčija), se je morala skregati z nadrejenimi, nakar si je sama priskrbela finančna sredstva in se ga udeležila. Poleg udeležbe na mednarodnih kongresih rada sodeluje tudi na raziskovalnih ekspedicijah in lahko se pohvali s skupno prek 250 dnevi terenskega dela na morju. Najbolj so ji ostale v spominu ekspedicije z raziskovalno ladjo Mohorovičić Hidrografskega inštituta vojne mornarice Jugoslavije. Teh se je udeležila kar petkrat, od tega so bile tri daljše in so se pričele v Tržaškem zalivu ter potekale vse do Jonskega morja. Najdaljša je trajala kar 26 dni. Teh ekspedicij so se udeleževali raziskovalci najrazličnejših profilov vseh morskih inštitucij takratne Jugoslavije. Poleg ekspedicij v Jadranskem morju, katerih se udeležuje še danes (Mljetska jezera, južni Jadran), je sodelovala na ekspedicijah v vzhodnem Atlantiku (britanska ladja), v Guelfo Nuevo (Argentina), v zalivu Aqaba na Rdečem morju (Izrael), na ustju reke Rhone (Francija) ter ob sredozemski obali v Turčiji.

Utrinek s Palagruže (ekspedicija "Mohorovičič", 1976).

Je nosilka številnih nacionalnih raziskovalnih in raziskovalno-razvojnih projektov ter vodja številnih mednarodnih projektov. Kot strokovnjakinja sodeluje predvsem pri dejavnostih na področju raziskav morja ter prenosu tega znanja v prakso. Delovala je kot ekspert za agencijo ZN za okolje (UNEP), Regional Seas Programme, MAP (od leta 1981 dalje), bila članica delovne skupine za ministrsko konferenco MED 21 on Sustainable Development in the Mediterranean Region (Tunis 1994). Bila je članica italijansko-jugoslovanske komisije za zaščito Jadranskega morja (1985–1991) in članica mednarodne koordinacijske skupine Observatorija severnega Jadrana (1986–1995). V obdobju 1991–1994 je bila dejavna pri včlanitvi R Slovenije v pomembne mednarodne organizacije (Medvladna oceanografska komisija – IOC; Sredozemski akcijski načrt Agencije Združenih narodov za okolje UNEP/MAP; Mednarodna komisija za raziskave Sredozemskega morja – CIESM), v katerih deluje še sedaj. Je kontaktna oseba (akcijski naslov) za IOC v Parizu in predsednica nacionalnega odbora za IOC, nacionalna koordinatorica MED POL programa pri UNEP/MAP ter zastopa Slovenijo v MARS (Evropski mreži morskih raziskovalnih postaj); v slednji od leta 2008 deluje kot članica izvršnega odbora. Je tudi članica Nacionalne komisije UNESCO ter predsednica Naravoslovnega odbora te komisije. Od leta 2004 je direktorica Operativnega centra Slovenija, International Ocean Institute, ki deluje v okviru Morske biološke po-

staje Nacionalnega inštituta za biologijo. Leta 2008 pa je postala tudi članica mednarodnega strokovnega odbora EMUNI (Evro-sredozemske Univerze). Poleg tega je članica uredniških odborov znanstvenih revij *Annales*, *Acta Biologica Slovenica* in *Acta Adriatica*.

Vodja Morske biološke postaje je neformalno od sredine osemdesetih, formalno pa je bila za vodjo imenovana sredi devetdesetih let. Sredi osemdesetih je tudi resno razmišljala o menjavi službe. Povod za to je bila skorajšnja selitev v Novo mesto. Možu Andreju so namreč v tamkajšnji bolnišnici ponudili mikavno delovno mesto in rešitev stanovanjskega problema, sama pa se je že dogovarjala za delo v razvojnem oddelku farmacevtskega podjetja Krka Novo mesto. Seveda sta vse postavila na glavo sinova, ki sta se selitvi na Dolenjsko odločno uprta.

Njeni najbolj negativni službeni spomini so vezani na obdobje gradnje novih prostorov Morske biološke postaje, ko so bile razmere za delo nevzdržne. Vse skupaj so spremljali še občasni zastoji gradnje, ko je prihodnost Morske biološke postaje tako rekoč visela v zraku. Seveda pa premagajo tisti pozitivni spomini in občutki, ki jih zagotavljajo uspešne ekspedicije, prepoznavnost Morske biološke postaje v svetu, uspeli zagovori doktorskih, magistrskih in diplomskih nalog in nasploh vsi uspehi v "hiši".

Prvi pomemben osebni dosežek v znanosti se ji zdi objava članka Net-zooplankton biomass of the Adriatic

Sea v soavtorstvu z A. Benovičem, M. Specchijem in S. Fonda-Umani leta 1984 v Marine Biology (Berl.). Sicer pa ima preko 350 objavljenih del, mnoga v uglednih mednarodnih revijah. Leta 1989 je, skupaj s sodelavcema Jadranom Faganelijem in Nedo Fanuko, prejela Kidričevo nagrado za znanstvenoraziskovalne dosežke, leta 2000 pa priznanje ambasador RS v znanosti. Leta 2007 je bila imenovana tudi za ambasadorko Zelene knjige EU za pomorsko politiko.

V naziv redne profesorice za področje ekologije na Univerzi v Ljubljani je bila izvoljena 18. februarja 2003. Predavala je v okviru rednih tečajev o varstvu okolja za srednješolsko mladino v Ljubljani in Kopru (1986–1991), sodelovala pri izvedbi naravoslovnih taborov za srednješolce, ki jih je organiziral Slovenski inštitut iz Trsta (1990–1992), pri izvajanju stalnega strokovnega izpopolnjevanja delavcev v vzgoji in izobraževanju v Sloveniji (1998) in zamejstvu (1996) ter pri tečajih za mentorje mladih raziskovalcev, ki jih je financiralo Ministrstvo za šolstvo in šport. Več let je sodelovala pri izvajanju učnih programov na dodiplomskem in podiplomskem študiju ljubljanske univerze za študente Biotehniške fakultete in medfakultetnega študija varstva okolja, predavala je študentom Fakultete za pomorstvo in promet ter predmet morska biologija tudi na podiplomskem študiju ljubljanske Akademije za likovno umetnost. Od leta 2003 sodeluje pri izvajanju dodiplomskega študija okolje na Univerzi v Novi Gorici, od leta 2007 pa tudi pri novem bolonjskem magistrskem študijskem programu Morska biologija, ki se izvaja v sodelovanju s primorsko univerzo in Univerzo v Trstu. Veliko vabljenih predavanj je imela v tujini, in sicer na Univerzi v Stockholmu in Univerzi Umeå (Švedska), Univerzi Pierre et Marie Curie v Parizu (Francija), Inter-univerzitetnem centru v Eilat (Izrael), Univerzi v Trstu in Univerzi v Sieni (Italija), Univerzi Griffith v Brisbane (Avstralija), na Marine Biological Association of UK in Plymouth Marine Laboratory (Velika Britanija), Horn Point Environmental Laboratory Univerze v Marylandu (ZDA), Inštitutu za znanosti o morju Middle East Technical University (Turčija), Inštitutu R. Bošković (Hrvaška). Bila je tudi mentorica štirim doktorandom, petim

Meduze so še danes njeno priljubljeno raziskovalno področje.

magistrantom in devetimi diplomantom ter somentorica dvema diplomantom, vendar z mentorstvom nadaljuje še danes.

Veskozi si je prizadevala za predstavitev raziskovalnih dosežkov javnosti tako s prispevki v različnih sredstvih javnega obveščanja, s poljudnoznanstvenimi članki, s sodelovanjem pri poljudnoznanstvenih in drugih radijskih in televizijskih oddajah. V letu 2006 je skupaj s sodelavci Morske biološke postaje (NIB) v okviru projekta SZF/Wonders sodelovala na Sejmu znanosti v Madridu in je tudi dobitnica priznanja Slovenske znanstvene fundacije Prometeus znanosti za odlično komuniciranje znanosti.

Po tako pestri karieri sedaj želi predati vodstvo Morske biološke postaje in se posvetiti zgolj raziskovalnemu delu, s katerim je tudi začela svojo uspešno znanstveno pot. Ni pa skrivnost, da bi rada imela tudi več časa za zdrav, športen način življenja kot tudi za svojo družino, predvsem svoje vedoželjne vnuke. Seveda ji ob njeni šestdesetletnici to iskreno privoščim in zaželim še mnogo veselih dogodkov ter vsaj tako uspešno pot še naprej.

Vesna Flander Putrle